

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Keskeisimmät muutokset kotoutumisen uudistamistarpeista ovat hyviä: niin kokonaisvastuun siirtäminen kunnille kuin myös kotoutumisen nopeuttaminen työllisyyden lisäämiseksi ja työnantajien tarpeisiin vastaamiseksi. Myös maahanmuuttaneen vastuullisuuden, osallisuuden ja aktiivisuuden lisääminen palvelujen velvoittavuuden avulla on tärkeä ja oikea suunta.

Kotoutumisohjelman keston esitettävät muutokset ovat hyviä, ja ehdotettu aika pääsääntöisesti riittää kotoutumisohjelman tavoitteiden saavuttamiseen. Tulisi kuitenkin varmistaa, että sopivaan koulutukseen jonottaminen ei veisi merkittävää osaa koko kotoutumisohjelman kestosta. On myös hyvä, että kotoutumiskoulutuksen lähtötaso- ja päättöarviointi yhdenmukaistetaan ja kehitetään kansallinen malli sen toteuttamiseksi.

JTYPL:n ja kotoutumislain päällekkäisyydet omaehtoisten opintojen tukemisessa työttömyysetuudella tulisi poistaa muuttamalla lainsäädäntöä niin, että kaikkien työnhakijoiden omaehtoisen opiskelun tukemiseen sovellettaisiin yhtenäisiä säännöksiä. Ammatillisten ja tutkintotavoitteisten opintojen tukeminen työttömyysetuudella tulisi olla tasavertaista kaikille työnhakijoille. Emme kannata mallia, jossa kotoutumisaikana aloitettujen opintojen tukemista voitaisiin jatkaa opintojen päättymiseen saakka tilanteissa, joissa kotoutumisaika on jo päättynyt.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

Ehdotamme, että kotoutumisen edistäminen nähtäisiin kaksivaiheisena. Ensimmäinen vaihe sisältäisi kotoutumisohjelman johdantojakson ja kotoutumiskoulutuksen, ja toinen vaihe työnantajalle kohdennetut tuet maahanmuuttaneen työllistämässä. Työnantajalle maksettava tuki voisi sisältää

suomen tai ruotsin kielen opinto- tai palkkakustannusten korvaamista esimerkiksi palkkatukena tai kertakorvauksena.

Kielitestien velvoittavuus koulutuksissa on myös oleellinen tärkeä uudistus. Huomiota on kiinnitettävä siihen, että testaus järjestetään puolueettoman, ulkopuolisen tahon tuottamana virallisena palveluna, ja että kaikki testitulokset arvioidaan samalla arviointijärjestelmällä.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Työllisyyden ja osallisuuden edistäminen velvoittavien palveluiden avulla kotoutumisen alkuvaiheessa on hyvä keskeinen muutos. Palvelujen yhteensovittaminen kunnan opetus-, sosiaali- ja terveystalouden sekä työnantajien yhteistyönä on tärkein uudistus työllisyyden nopeuttamiseksi. Tähän sisältyy myös oleellisesti maahanmuuttaneen vastuuttaminen oman tilanteensa eteenpäin viemiseksi työllistymisen edistämiseksi ja yhteiskuntaan integroitumiseksi.

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Pidämme hyvänä tavoitteena sitä, että kotoutumisen edistämisen toimintoja tehostetaan nykytilanteeseen verrattuna kaikissa vaiheissa siitä lähtien kun vieraskielinen henkilö saapuu Suomeen. On hyvä, että oleskelulupaa odottavat maahanmuuttaneet vastaanottokeskuksissa veloitetaan osallistumaan työ- ja opintotoimintaan. Edellä mainittu toiminta on erinomaista esikotouttavaa toimintaa, jolla parannetaan maahanmuuttaneen valmiuksia ensimmäisen kotoutumisvaiheen suorittamiseksi ja sitoutumista yhteiskunnan järjestelmiin. Itsenäisesti kuntaan muuttaneille vieraskielisille tulisi tarjota kunnan puolesta esikotouttavaa palvelua ennen oleskeluluvan saamista.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

On hyvä, että ohjauksen ja neuvonnan saatavuuteen ja laatuun kiinnitetään huomiota entistä enemmän. Vastuu ohjauksen ja neuvonnan saatavuudesta voisi olla kunnissa uuden vieraskielisen henkilön muuttaessa kuntaan. Kuntia ohjaavan tahon tulisi huolehtia ohjauksen ja neuvonnan tasapuolisesta saatavuudesta ja ajantasaisuudesta, jotta vieraskieliset henkilöt olisivat tiedon saamisessa samanarvoisessa asemassa riippumatta asuinkunnasta. Selvitettäväksi jäisi, olisiko pääohjaus ja neuvontavastuiden sisällöstä huolehtiminen esim. oleskelulupia myöntävällä taholla kuten maahanmuuttovirastolla tai työ- ja elinkeinoministeriöllä.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

On hyvä kehittää alkuvaiheen kotoutumisen tukea niin, että myös työvoiman ulkopuolella olevat tavoitetaan nykyistä paremmin ja ohjataan palveluihin. Pidämme myös hyvänä etuusjärjestelmien kannustavuuden tutkimista suhteessa kotoutumisen edistämiseen ja työllistymiseen yleisesti. Etuusjärjestelmien tulisi kannustaa aktiiviseen kotoutumiseen sekä kotoutumista ja työllistymistä edistävään toimintaan, ei passiiviseen olemiseen.

Kotoutumisohjelman johdantojakso on ajatuksena hyvä. Johdantojakso toteutetaan kunnan sosiaalitoimen, terveydenhuollon ja oppilaitosten yhteistyönä. Asiantuntijaverkoston avulla voidaan maahanmuuttaneen palveluntarve arvioida kokonaisvaltaisesti jo varhaisessa vaiheessa, ja ohjata oikean palvelun piiriin. Kotoutumisohjelman johdantojakso tulisi myös järjestää asiakkaan osaamisen

ja taustan mukaisesti, eikä sekoittaa samaan ryhmään esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomia ja korkeasti koulutettuja.

Tarvitsemme valtakunnalliset kriteerit kotoutumiskoulutuksen laadun varmistamiseksi sekä säännöllistä valvontaa myös omaehtoisten koulutusten osalta.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

Suomessa opiskelevien kotoutumisen edistämiseen tähtäävät ohjelmat ovat työllisyyttä edistäviä. Englanninkielisissä tutkinto-ohjelmissa opiskeleville olisi hyvä antaa nykyistä enemmän tietoa Suomen työmarkkinoiden vaatimuksista ja esimerkiksi suomen kielen osaamisvaatimuksista jo opintojen varhaisessa vaiheessa. Suomen kielen opintoja tulisi myös sisällyttää pakollisina englanninkielisiin tutkinto-ohjelmiin. Nykyhetkellä korkeastikin koulutetut maahanmuuttaneet ovat alasta riippuen vaarassa jäädä työmarkkinoiden ulkopuolelle, jos heidän suomen kielen taitonsa on puutteellinen.

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Pidämme hyvänä sitä tavoitetta, että järjestöjen roolia ja kumppanuuksien tiivistämistä vahvistetaan. Kotoutumista edistävien järjestöjen toimintaa tulisi ohjata muiden toimijoiden lailla myös suomen tai ruotsin kielen opiskeluun ja työllisyyden edistämiseen parantamalla oppimisvalmiuksia ja työnhakuvalmiuksia.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Pidämme hyvinä luvussa esitettyjä tavoitteita hyvien väestösuhteiden ja maahanmuuttaneiden osallisuuden tukemiseksi. Erityisesti suurissa kasvukeskuksissa asukasalueiden rakenteissa ja rakenteiden suunnittelussa olisi hyvä ennaltaehkäistä tilanne, jossa vieraskieliset tai tietyt etniset ryhmät keskittyvät asumaan vain tietyille alueille.

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

-

Hinkka Ida
Uudenmaan TE-toimisto